СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 78. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 7-го квітня 1941. No. 78. Jersey City, N. J., Monday, April 7, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

БУДОВА НОВИХ КОРАБЛІВ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт заявив, що уряд дав замовлення на нових 212 торговельних кораблів, вартости 500 міліонів долярів. Ті кораблі мають бути побудовані можливо якнайскорше. Також будуть за ті гроші побудовані нові доки, в яких будуть направляти ушкоджені кораблі. З попередними замовленнями всіх кораблів в будові є коло 500 штук.

КОРАБЛІ НАЙВАЖНІША РІЧ.

ВАШИНҐТОН. — Сер Артур Солтер, британський економічний представник, заявив, що воєнна перемога висить тепер на американських будівельних доках. Перемога прийде цілком певно, коли американські доки повторять те, що вони зробили вже в 1918 році, коли в однім році вибудували чотири міліони тон кораблів. Сер Солтер пояснював, що Гітлер, внаслідок підбиття европейських народів, має більші засоби сирівців і більші будівельні заклади, від Анґлії. Але коли взяти під увагу Америку, то Анґлія разом з Америкою значно перевищають можливости Гітлера. Одначе, щоб матеріяли з Америки перевести до Анґлії, треба кораблів. А Гітлер ті кораблі, що є, постійно винищує. Дотепер ті кораблі, що будуються в Америці й Анґлії не покривають тих кораблів, що затоплені.

ПОМІЧ ДЛЯ ЮГОСЛАВІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт конферував з югославянським послом. Темою їх розмови було це, щоб дати якнайскорше поміч Югославії в воєнних матеріялах. Про вислід тих розмов не повідомлено загал. Секретар стейту Кордел Гол, заявив, що в найкоротшому часі американський уряд знесе „замороження" югославянських фінансових вкладів, яких тут є на 50 міліонів долярів. Ті вклади „заморожено" і заборонено вивозити тоді, коли попередний югославянський уряд під проводом реґента князя Павла підписав договір із Німеччиною.

ЧЕРВОНЕ МОРЕ БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ПЛАВБИ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт зарядив, що Червоне Море, над яким недавно британські війська віднесли великі перемоги, випираючи з його західніх берегів італійців, стане тепер доступним для плавби американських кораблів. Через Червоне Море тепер могтимуть перевозити американські кораблі ріжні продукти.

НАЗРІВАЄ МАДЯРСЬКА РЕВОЛЬТА.

ВАШИНҐТОН. — В вашинґтонських офіційних колах говорять, що в Мадярщині клекотить, люди незадоволені і є можливість револьти, на той сам лад, що сталось в Югославії. Мадяри, кажуть певні кола, є незадоволені з націстичних впливів. Як вияв цього незадоволення було самогубство поповнене премієром Телекім.

ПОСИЛКА ХАРЧІВ ДЛЯ АНҐЛІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Уряд почав на широку скалю скуповувати харчі для Анґлії. В першу чергу почато купно товщів, яких для Анґлії найбільше потрібно. В минулім місяци уряд закупив у шікаґовських різнях 35 міліонів фунтів товщів і вепровини. Також уряд почав купувати яйця і ріжні молочні продукти.. Внаслідок того попідскакували дещо продукти в гуртовій торговлі, з обсягу мясних виробів і молочарства. Представники уряду виразно заявили, що ті фармері, які займуться ховом безрог, дістануть з часом за них дуже добру ціну.

НОВІ АМЕРИКАНСЬКІ ПАШПОРТИ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент стейту розпорядив, що по 10 квітня ц. р. всі подорожні пашпорти Злучених Держав Америки, які мають червоні окладинки, будуть неважні. Департамент видасть тепер новий рід пашпортів, які матимуть зелені окладинки. Старі пашпорти треба буде замінити новими.

КОРАБЕЛЬ НАІХАВ НА СУБМАРИНУ.

МОНТРЕАЛ. — До канадійського порту приволікся з моря торговельний корабель, який мав у своїм дні велику діру. Ту діру завдала йому німецька субмарина, яка недалеко перед кораблем виплила на верх. Та субмарина почала обстрілювати корабель, але по кількох невлучних вистрілах затихла. Також вона не могла чомусь ужити торпедних труб. З того залога корабля вносила, що субмарина мусіла бути також добре ушкоджена і може потонула.

РОЗПРАВА ПРОТИ КОМУНІСТА БРИДЖЕСА.

САН ФРАНЦІСКО. — Розправа проти комуніста Бриджеса, щоб його депортувати, далі продовжається. Проти Бриджеса зізнавали і доказували йому приналежність до комуністичної партії таки бувші комуністичні провідники і орґанізатори, серед них Езра Чейз, який з черги покликався на комуністичного орґанізатора Ганофа.

ПОШИРЕННЯ СТРАЙКУ В ЗАКЛАДАХ ФОРДА

Страйк у закладах Форда поширився і на ті відділи, де складано поодинокі частини до купи. Деякі відділи замкнув сам заряд фабрики тому, що внаслідок страйку в фабриці Ривер Руж не було готових частин до складання. При тім страйкарі знов зчинювали ріжні галабурди, побивали нестрайкуючих людей, поліцаїв, та нищили фабричне майно.

Форд зробив зажалення перед федеральними властями в Вашинґтоні на страйкарів, кажучи, що страйкарі нищать фабричне уладження, відливні форми, та інші інструменти, потрібні для виробу літаків. Такої шкоди вони наробили на сто тисяч долярів, говорили представники Форда. Та найголовніше це, що колиб припинено страйк то внаслідок тих ушкоджень не можна буде відразу приступати до виробу літаків.

Голова страйкуючої юнії, Томас, сказав, що це неправда. Він твердив, що це все видумка з боку Форда, аби зламати страйк. Томас закликав владу, щоб вона сама вислала провірну комісію до фабрики Форда і переконалась, чи це правда? Томас говорив, що страйкарі настільки великодушні, що самі посилали робітників, потрібних для постійного вдержування порядку внутрі фабрики, та піклування над машинами.

З другого боку внутрі фабрики є коло 1,200 неґрів, які не хотіли виходити на страйк і цілий час сидять в середині фабрики, бо бояться побоїв з боку страйкарів. Вони говорили, що до фабрики увірвались групи страйкарів з палками і молотами і побивали їх та ламали машини. Неґри далі сидять в фабриці і не хочуть виходити.

ПРЕЗИДЕНТ ПЕРЕСТЕРІГАЄ СТРАЙКУЮЧІ ЗАВЕДЕННЯ

Президент Рузвелт, який в справах страйку досить поміркований, тепер висказав пересторогу на адресу страйкарів і зарядів фабрик,що коли вони будуть далі страйкувати і не виконувати воєнних контрактів, то він сам втрутиться до справи. Цю пересторогу президент висказав у першу чергу на адресу фабрики Аліс-Чалмерс в Милвокі. Президент дав тій фабриці лиш кілька днів часу до відкриття роботи. Колиб це не було довершене, то фабрику після всякої правдоподібности перебере держава. Тоді обі сторони мусітимуть підчинитись залізній волі уряду.

Та справа фабрики Аліс-Чалмерс тепер спочиває в руках урядового розємчого суду. Він розглядає її і на днях візьметься до розвязки.

ЗРІСТ ВИРОБУ ЛІТАКІВ

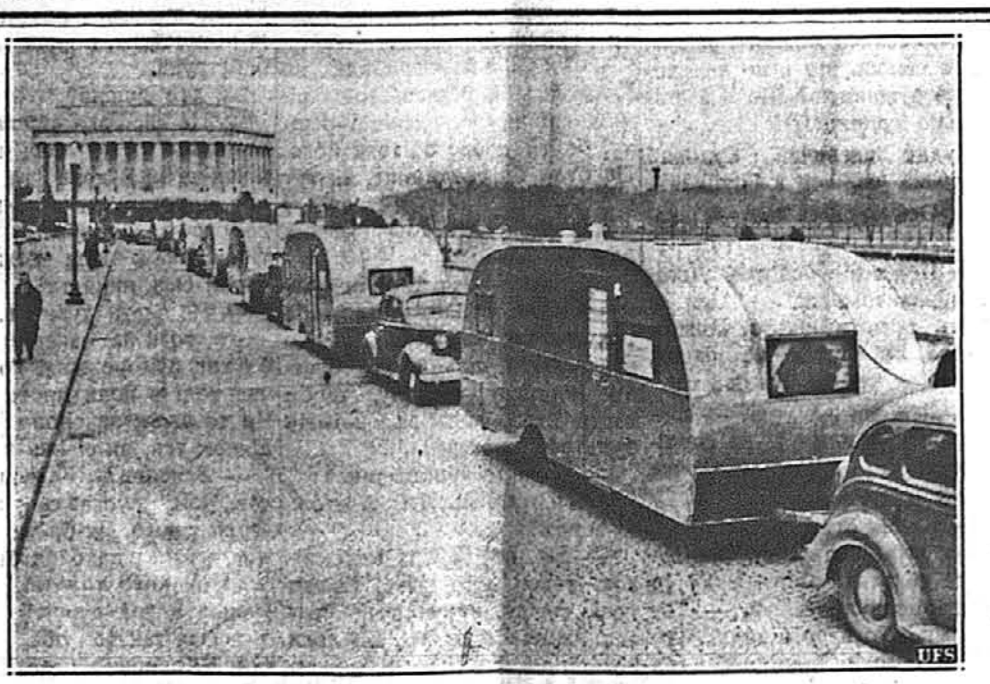
Число вироблених літаків в місяци березни зросло на 244 літаків в порівнанні до попереднього місяця. Воно осягнулозагальну суму 1,216. В промислових колах говорять, що Америка виробляє тепер тяжкі бомбовики, які можуть без упинки летіти з Ню Йорку до Берліну, там скинути ладунок 17 тон бомб і вертати назад до Ню Йорку.

БРИТІЙЦІ ВИЯСНЯЮТЬ СВІЙ ВІДСТУП В ЛІБІЇ ЗПІД БЕНҐАЗІ

Британські звідомлення подають, що незначні британські частини, що були в Бенґазі, далі відступили в пустиню. При тому зазначується, що ті воєнні операції не мають ніякого впливу на властивий хід війни в Африці. Так є, що німці й італійці зібрали всі свої сили, щоб ратувати італійський престіж і натискають на згадані британські слабі частини довкола Бенґазі в Лібії, щоб таким чином облекшити положення італійської армії в Ерітреї й Етіопії. Та Ерітрея вже ціла в британських руках, а в Етіопії продовжається похід на Аддіс Аббабу з повним успіхом. Те, що діється в Етіопії є для британців важніше ніж те, що в Лібії. Відбита німцями й італійцями пристань Бенґазі мала значіння, але давніше. Тепер вона цілковито знищена від попередніх бомбардувань. Німці й італійці знайдуться скоро в дуже тяжкому положенню, бо є понищені всі склади поживи і амуніції. Довіз з Італії дуже слабий. Тільки нас від часу може продертись через бльокаду якийсь малий корабель з військом і воєнними матеріялами, що йому вдасться дістатись до Триполісу. Але звідси треба доставляти поживу яких 500миль далі. Коли зважиться, що шляхи понищені, та що треба доставляти для дрібних оаз в пустелі, то зрозуміло, чому британці легковажать своїми втратами. Їхні літаки, як подають американські кореспонденти, постійно літають по цій пустелі й обстрілюють каравани, що довозять італійським і німецьким частинам поживу і муніцію, чи свіжі сили в людях. Таким чином вони завдають ворогови більшу шкоду ніж на полю бою. Тактика британців є знову та сама, що була передше, коли вони дозволили італійцям посунутись дуже далеко на ге, щоб їх потім лекше нищити.

НИЩАТЬ СВОЇ ВЛАСНІ КОРАБЛІ

На Червоному морі італійці самі знищили два італійські контрторпедовці. В одному тижні, як подає британське звідомлення, італійці втратили на цьому відтинку пять контрторпедовців. Уже те одне вказує наглядно, в якому розпучливому положенню находиться там італійська фльота.

РУХОМІ ДОМИ.—Недостача мешкальних домів у Вашинґтоні довела до того, що люди вживають як мешкань такі „трейлери", себто доми на колесах, які дочіпляється до авта. Першу частину таких домів привезено на показ до Вашинґтону з Вилминґтону, в Північній Каролайні. Уживати їх будуть родини докових робітників.

В НІМЕЧЧИНІ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ ЗАВЗЯТА ПРОТИ-ЮГОСЛАВСЬКА КАМПАНІЯ

БЕРЛІН. — Як судити відносини між Німеччиною і Югославією з того, що чути з радіових промов чи того, що пишеться в німецькій пресі, то годі уявити собі щось гіршого. Значить, що обидві держави зближаються скорим ходом до війни. Радіо й преса в Німеччині є контрольовані націстівською владою, то й не улягає найменшому сумнівови, що те, що вони передають, є згідне з бажанням уряду. Далі говориться про проти-німецькі демонстрації сербів в цілій Югославії, а між іншим про вбивство німецького посадника в Пардані, що є німецькою оселею в Банаті. Далі говориться про те, що в скорому часі Югославія гірко пожалує, що далася визискати „британським інтриґам", що змагають до поширення війни в Европі.

СТАЄ ЩОРАЗ ГІРШЕ.

РИМ. — Положення на Балкані стає щораз гіршим, пише. фашистівська преса. А дипльоматичні кола переконані, що треба надіятись кожної години німецького удару на Югославію, або Грецію, або на одну і другу державу.

НІМЦІ ГРОМАДЯТЬ ВЕЛИЧЕЗНІ СИЛИ.

БІЛГОРОД. — Кореспондент часопису „Ню Йорк Таймс" подає дуже обширні відомости про рух німецьких військ у краях, що сусідують з Югославією. Так виглядає, що Німеччина готова використати, як не зараз, то пізніще, не тільки своє військо, але теж армії Румунії, Мадярщини і Болгарії. Та чи так певно буде, ще не знати. Зате певно знати, що Мадярщина і Болгарія вже завалені німецькими військами. Ціле полудне Мадярщини виглядає тепер на оден великий воєнний такор. Весь рух в Мадярщині здержаний. Військо іде теж з Австрії через Словаччину і Карпатську Україну. Далі потверджується, що є замкнені границі між Мадярщиною і Югославією, не зважаючи на поголоски, що реґент Горті вилетів літаком з Будапешту до Білгороду. Ще подають, що чотири тирольські дивізії вже є на італійській території. Догадуються, що вони призначені, правдоподібно, для скріплення італійських сил в Альбанії, бо надіються, що Югославія, на випадок війни з Німеччиною, захоче відразу вдарити на Альбанію, щоб позбутися італійського ворога, що є під боком. Італійці мали покинути пристань Фіюме і Зару в Дальмації. Посольства далі покидають Білгород. Тільки італійська кольонія в Цетинії відмовилась покидати місцевість, а заявила, що буде боротись по югославськім боці. В Хорватії поліція держить порядок, бо боїться, щоб чужі елементи не користали з тяжкої хвилі й не викликували замішання поповнюванням саботажних вчинків.

ПРОТИ-АМЕРИКАНСЬКІ ВИСТУПИ В ІТАЛІЇ.

РИМ. — Герберт Метюз доносить з Італії, що італійська влада вправді мовчить і не робить нічого такого, з чого можнаб заключати про її вороже наставлення до Злучених Держав, але зате з інших боків видно, що діється інакше. В першу чергу відбуваються демонстрації перед американською амбасадою, яку тепер охороняє військо, контролюючи всі вулиці, що ведуть до неї. Далі проголошено, що забороняється спроваджувати з Америки фільми, що досі тішились в Італії великою популярністю. Та найгірше це те, що було на річних сходинах Італійських Центрів для Американських Студентів, що то мають працювати над затісненням культурного звязку між Італією і Америкою. Підчас тих сходин виголошено дві промови, якими, як пише американський кореспондент , заатаковано Америку в дуже поганий спосіб. Альберто Асквіні, президент орґанізації, говорив про Злучені Держави як „ворога цивілізації". Знову проф. Ґвідо Манакорда, з Фльоренції, звязав свій напад з „Посланням Анни Линдберґ". І чого ніхто не надіявся, ужив цього послання не тільки на те, щоб заатакувати Злучені Держави, але теж і самих Линдберґів. Казав, що Линдберґи є проти вмішування Америки в війну не з переконання, а тільки зо страху, що Америка таку війну програє. Далі говорячи про американську цивілізацію, Манакорда казав, що це „цивілізація бандитів, безбожників, ґенґстерів, лінчивників, тих, що розводяться, страйкарів і безробітних". Американці, казав він далі, є пацифістами, але не в розумінню Христа, але в розумінню таких, що шукають за грішми і приємностями. Та, подає кореспондент, видно, що між слухачами було багато приятелів Америки, бо підчас промови, багато слухачів вийшло, мабуть не бажаючи слухати ось таких нападів.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧАСОПИС

Досі так бувало, що тільки громадянство ставило вимоги до українського часопису і тих, що його видають і редагують. А часопис, коли мати на увазі американсько-українські обставини, завжди був в дефензиві: він тільки виправдував себе і перепрошував громадянство, читача, передплатника, дописувача, чи того, що дає оголошення. Тільки, як уже мірка цілком перебиралась, то десь там комусь відповідалося за те, чому допис не можна було помістити „дослівно", як був написаний, чи чому треба було те зменшити, а тамте виправити, чому буває, що часами нема доброї коректи, чи нема того всього, що читачі добачують в американських ґазетах.

З відношення громадянства до українського часопису в Америці впадає в очі отсе: Скільки не говореноб про потребу поліпшення ґазети з боку самих видавців чи редакторів, ніхто з цілого загалу не забирає в такій справі голосу, ніхто не піддає такої думки, що добре булоб застановитись хоч раз над тим, що пропонують читачам, чи взагалі суспільности, ті, що ніби повинніб дещо на часописній справі визнаватись, що працюють у часописах, що повинніб з обовязку свого становища дбати про те, щоб громадянство мало добру, інтересну, ідейну пресу.

Тепер питання: Чи може бути так і надалі? Ні! Бо так є, що вся чужомовна преса в Америці знайшлася в скрутнім положенню. І ми, навіть при найбільших зусиллях видавців і редакцій не вдержимо того, що маємо, якщо ціле громадянство не переведе основну ревізію свого дотеперішнього відношення до американсько-української преси, як тої, що є видавана українською мовою, так і тої, що виходить по англійськи. А як громадянство схотілоб подумати ще трохи наперед, то тоді побачить, що йому треба, не тільки запобігти упадкови тої преси, що її маємо, але ще подумати над тим, щоб та преса була обовязково поліпшена, щоби були додані й підховані нові редакційні сили, бо за кілька років ось та справа буде представлятись катастрофально. Тоді, навіть, як і будуть українські ґазети, то будуть щодо змісту і мови такі, що краще, щоб їх зовсім не було.

Ми не хочемо робити якогось алярму, а тільки стверджуємо те, над чим уже ломлять собі голови многі люде й серед інших ґруп в Америці, що знайшлися в подібному до нас положенню. Хто з них розумний і чесний, той бачить, що чужомовна преса в Америці стоїть перед цілковитою загибіллю. А це головно тому, що громадянство не навчилось доцінювати ваги преси, що не дає змоги, щоб її розвинути і поліпшити. І тому, якщо не буде зараз звороту у цій справі, то, навіть, якби громадянство пізніше опамяталось, буде запізно. Не буде навіть сил, якими буде можна видавати такий часопис, що не був би посміховищем щодо змісту, як і з мовного, літературного й ідейного боку.

ТОТАЛЬНА ВІЙНА І ЇЇ НАСЛІДКИ

Герберт Гувер виголосив 28. березня н. р. перед представниками „Понг Мен Крисчен Асошіейшен" в Ню Гейвен, Конн., промову, в якій звернув увагу на ті небезпеки в американськім суспільнім ладі, які приходять як наслідки війни чи воєнної підготовки. В тій промові він сказав:

Світова війна була першою тотальною війною в модерній історії. Це була перша велика війна після механічного віку. До цього часу війни були менменше більше змагами армій і фльоти. Цивільне населення жило з малими перешкодами, по давньому, хіба, що було близько самого терену війни. Узброєні люди представляли собою малу частину цілого населення. Їх узброєння порівнуюче було скромне. А виконання цього узброєння забирало енерґію малої частини індустрії.

Ця остання світова війна була першою, в якій повна енерґія, цілого цивільного населення по обох боках, була змобілізована до боротьби і до продукції матеріялів. Це була тотальна війна.

Можливо, що найбільш вдаряючою ріжницею між тотальною війною і давними війнами було це, що колись тільки узброєні люди боролись проти узброєних людей. В тім була певна великодушність і спортовий дух. Тоді було дійсне бажання вдержати жінок, дітей і невоююче населення поза цими страхіттями. В тотальній війні головна основа пересунулась значно від війни поміж узброєними людьми до війни узброєних людей проти цивільного населення. В останній війні перший раз систематичне й орґанізоване залякування та вбивання цивільних людей стало частиною стратеґії. Міста, села, доми безпощадно палено. Неузброєних моряків і невинних пасажирів топлено без милосердя. Вогонь і вибухові матеріяли скидувано з неба на жінок і дітей. Три рази щодня серед 300 міліонів людей, кожний раз, як тільки зібралась якась родина до їди, вона мала тої їди менше з огляду на ворога: Нігде в Европі люди не були вільні від страху за своє життя, чи то на суші, чи на морі.

В біґу цеї тотальної війни в цивільнім населенні по обох боках розвинулись три безоглядні і тотальні емоції. Серед них були: ненависть, нетерпимість і дух якогось взнеслого хрестоносного походу. З боку цивільного населення вибухло наперед огірчення, а опісля фанатична ненависть. Вони захопили ум кожного чоловіка, жінки і дитини.

І ця ненависть була звернена не лиш до провідників народів. Вона зверталась до кожної особи з чужої нації. Вояки, що боролись на фронті, мали далеко менше тої ненависти, що цивільні люди в дома.

Другим почуванням, що зросло в тій тотальній війні, була цілковита нетолеранція. Національна єдність була найважнішою в обличчі тотальної національної небезпеки. Нетерпимість дискусії скоро перемінилось у фанатичну нетерпимість. В демократичних краях ця нетерпимість скоро довела до того, що здушено свободу мови і свободу преси. В демократичних краях уряд не мав потреби накладати обмежень на свободу думок. Товпа загукала навіть найбільше обєктивні твердження, найбільш конструктивну критику. Вона таврувала це, як платний голос ворога. Нетерпимість пішла далі. Вона почала переслідувати безборонних громадян.

Третим великим почуванням цеї війни був хрестоносний похід ідеольоґій, фільософій правлінь та способу життя.

Ідеольоґія Німеччини була того самого зразку, яку бачимо нині в здійснюванню. Вона тоді не була так удосконалена в фразах і методах, як нинішня. Але й тоді вживали в більшости тих самих кличів, що й нині.

Коли іде про нас, то ми пішли до війни, щоб побороти засаду, що „сила творить закон", і засаду „поневолення особи державою". Ми говорили, що зробимо „світ забезпеченим для демократії". Це мала бути „війна, яка поклалаб кінець війнам". Ми говорили, що ціллю війни має бути це, що ворожі нації мусять змінити свій спосіб життя на свободолюбний, демократичний і миролюбний. Найшляхотніші почування наших людей були пущені в рух, аби приносити жертви для цеї цілі.

Всі ці почування були підбехтувані по обох боках конфлікту тотальними силами уряду. Ця тотальна війна породила орґанізовані урядом пропаґанди. Ненависть людей, їх відвага й аспірації не могли тягнутись позаду за невдачами і терпіннями. Жахливости і цілковиті безумства ворога мусіли бути постійно ілюстровані. Всі уряди, включаючи наш власний, займались цею роботою. Голови тих урядів написали опісля з гордістю про ці свої брехні, які вони повинаходили. Кожний уряд оправдував себе тим, що цілковите почування є потрібне для того, щоб виграти цілковиту (тотальну) війну. Щоб показати, як глибоко ці тотальні почування панують в тотальній війні, я пригадую, що після двох літ цеї минулої війни президент Вилсон задумав довести до миру шляхом переговорів. Його представники питали мене про мою думку на цю справу. Я думав, що надія на замирення шляхом переговорів, була безосновна. Цивільне населення по обох боках кричало в ненависти і терпінню, домагаючись пімсти і розторощуючої перемоги. І заповідав, що ні один державний муж чи провідник не посміє видвигнути компромісові точки, як основу до мирних переговорів. Опісля це справдилось.

Ще хочу, мимоходом, завважити інші наслідки цих рушійних почувань в тотальній війні між державами, що мають великі засоби. Так виглядає, що така війна може покінчитись лише через цілковите вичерпання, або революцію одної, або другої сторони. Та переможець у таких перегонах аж до виснаження — є лише один крок позаду від переможеного. Раз тотальна війна розпічнеться, то так виглядає, що вона не має якихось посередних зупинків.

Стільки говорив Герберт Гувер про тотальну війну. В своїй дальшій промові, уривки якої ми подамо в наступнім числі, він обговорює наслідки тотальної війни.

З КАНАДИ

Польський леґіон у Канаді.

З Отави, столиці Канади повідомляють з польських джерел, що закінчено пляни для набору новобранців для польського леґіону. Потреба лиш потвердження офіційних документів, заки розпічнеться вишкіл добровольців. Полковник Р. Арцішевскі, з польської мілітарної місії в Канаді, заявив представникам Канадійської Преси, що одержано вже і підготовляється станиці для рекрутування і вишколу в Виндзор і Овен Савнд в Онтеріо. Польська мілітарна місія ще тільки ждала на прибуття з Анґлії свого головнокомандуючого і премієра, ґенерала В. Сікорского, який уже прибув. Він тепер відбуває у тій справі наради з канадійським урядом і з мілітарною владою. Опісля сам ґен. Сікорскі розпічне набір польських добровольців до згаданого леґіону.

Цей польський леґіон буде зватися „Косцюшко". До нього не буде набиратися рекрутів примусово. Спочатку прийматимуть до нього добровольців у віці від 18 до 40 року. Щодо спеціялістів як телеграфічних і радіових операторів, механіків, кухарів, столярів і саржантів, то будуть їх приймати аж до 45 року. Щодо військового однострою, то він буде ідентичний з канадійською армією. Відріжнятися буде тільки іменем „Поленд", що буде на раменах з польським орлом, звіздами і декораціями. Всі музичні інструменти, які находяться на польській виставі в Ню Йорку, як бубни, роги, тромпети, акордіони, тощо, спроваджено вже до Отави і вони будуть передані польському леґіонови.

Насамперед будуть брати 1,000 добровольців до польської летунської фльоти; опісля 1,000 добровольців до польської воєнної маринарки, а також 3,000 до польських моторизованих дивізій. Потім буде покликуватися другу, третю і четверту ґрупу добровольців.

Не вдався плян утечі.

Плян масової втечі німецьких полонених в однім з концентраційних таборів у провінції Онтеріо не вдався, бо один з вояків, що сторожили, завважив, що поперетинано більшу часть кільчастих дротів, якими вязничний табор був обгороджений.

Грубі і густі кільчасті дроти поперетинано з гори в долину, і то в місці, де недалеко находяться густі, майже недоступні корчі. Як тільки викрито ушкодження дротяної огорожі, покликано всіх інтернованих до рядів, в цілі їхнього перечислення. О скільки далося справдити, жаден з полонених не успів до того часу втекти. У згаданім таборі находиться велике число німецьких полонених, спроваджених з Британійських Островів.

Інтернування цивільних осіб.

Від часу вибуху війни арештовано в цілій Канаді всього 876 мужчин і 10 жінок, що нарушували закон про оборону Канади і вони є ще досі інтерновані. Для такої кількости осіб збудовано два табори, а в іншій місцевости збудовано табор для інтернованих жінок. Теперішні відносини, в порівнанню з відносинами, що були в часі попередньої світової війни, є цілком інші. Тоді збудовано 20 таборів для інтернованих, а в них було 8,579 чоловіків.

Вилкі про перемогу демократії.

Вендел Вилкі, републиканський кандидат на президента Злучених Держав, промовляв 24. березня у Мейн Ліф Ґарден у Торонто перд авдиторією, зложеною з яких 16,000 осіб. Промовляв на вічу, на якім розпочато кампанію за зібранням $5,500,000 на воєнну обслугу в Канаді. Представив його президент кампанії, ґенерал майор Мек Рей, а опісля премієр Кінґ.

У своїй промові, яку перериване раз по раз великим признанням і оплесками, підкреслював Вилкі велику схожість канадійців і американців. І тому, цілком природно і зрозуміло, вони є одної думки і йдуть разом. Що Америка іде з Канадою в цій історичній боротьбі разом з британійською імперією, доказано тепер виразно в конґресі ухвалою закона про повну допомогу Великій Британії й демократіям. Ця поміч, що складається з літаків, кораблів і всякого роду зброї, запевнить В. Британії й іншим демократіям перемогу і поможе знищити тоталітаризм, як той, що був у Великій Британії і потрапив собі виробити особистий погляд про геройського духа британійського населення, є він в стані дати запевнення, що британійський нарід не заломиться, коли йому дасться всяку можливу поміч в літаках, кораблях і зброї. Вилкі клав у своїй бесіді головно натиск на літаки і кораблі. І сказав, що прийде нас, коли Німеччина буде переможена в повітрі. Тоді мусить і наступить заведення нового ладу в світі, але під управою і проводом демократій. Европейські краї поневолені Німеччиною, казав він, мусять одержати назад свою волю і незалежність. Одначе, підкреслив він у поважнім тоні, новий мир не сміє бути такий, як був перший, цебто Верзайський. Тоді, сказав він, мали побідники чудову нагоду завести дійсний мир, одначе їм це не повелося і заключений мир не дописав. Таке не може вдруге статись, щоб нарід, що складається з 80 міліонів, був гноблений, переслідуваний і економічно здеґрадований, бо саме таке стало зародком нової війни.

Що до націзму, казав Вилкі, то він мусить бути радикально викорінений як загроза для свободи, а його провідники мусять бути усунені від влади. Британійська Імперія Народів і Злучені Держави мусять злучитися разом, щоб виелімінувати свої власні торговельні запори і перешкоди. Також кожна з тих держав повинна доложити старань, щоб усунути свої власні політичні, економічні та соціяльні недостачі. У той спосіб створиться світ, в якім життєвий стандард людей праці піднесеться. Ціллю цеї війни, казав Вилкі, має бути вільний, упорядкований і демократичний світ.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

СПІЛЬНИКИ

(Оповідання).

(3)

— Хоч не сам чорт, то бодай такий, що чортови дасть свою душу, — пояснив один злісний. — Ти і там, у пеклі будеш далі його спільником.

Горішний вгадував, що то його сусід і спільник переборщив, роблячи йому такого збитка.

— Зажди но, ти фальшивий Юдо! — відгрожувався в душі. — Як покажеться, що то справді ти зрадив мене! Затанцюєш ти!

Лісничий завдав Горішного до суду. Голосячи присуд, суддя сказав:

— Два місяці арешту...

— Аж два місяці?! — крикнув засуджений, котрий гадав був, що дістане найбільше два-три дни. — Два місяці! І то зветься виміром справедливости! Мені дають за дрантивого, кулявого, старого сернюка аж два місяці, мому сусідови, Долішний Трампала за величавого оленя не дістав ані хвилинки.

— Його судили за оленя? — підхопив прокуратор, гадаючи, що Долішного вже судили і увільнили, бо тоді не було проти нього свідків.

— Не судили, — відповів Горішний, — бо злісні не спіймали його, а мовчав... Я не обовязаний доносити. Як мене не питають, то мовчу.

Прокуратор був запалений мисливий і всі судді любили волочитися по польованнях. Ще й на олені! Саме цього року здержано полювання на олені, бо пораховано, що їх дуже мало. Минулої зими вовки дуже винищили звірину. Такі, як Горішний і Долішний, доповняли знищення. Не диво, що і прокуратор і судді стали й Долішньому Трампалі дати добре по пальцях. Другої днини жандарми привели його до суду. Слідчий суддя став переслухувати його.

— Хто може сказати, що я застрілив якогось оленя? — сказав Долішний сміло, не сумніваючися, що проти нього не поставлять жадного свідка. Де є свідки, що я по лісі ходив з рушницею? Що я взагалі маю рушницю?

Суддя задзвонив. Судовий посіпака увійшов з Горішним.

— Ось маєш свідка! — сказав суддя.

— Цей во? — спитав Долішний здивований. — Цей не годен сказати нічого. Цілком нічого. Він нічого не бачив, нічого не чув, не був при тім.

— Деж він був тоді? — спитав хитро суддя, і не сподівався, що відповідь заріже обох.

— Де він був тоді? — цідив крізь зуби запитаний, рішившися захитати віру суду в правдомовність свідка. — Тоді... він... То було в ночи... Тоді він у млині випорожнював скриню.

Суддя пригадав собі, що справді був донос жандармерії про рабунок в млині. Хтось розбив скриню і випорожнив її.

— Хто каже, що я обікрав мельника? — крикнув Горішний.

— Я! — відповів Долішний і випнявши груди, станув проти Горішного.

— Ти? Лінше зробиш, як Галачинській віддаш той мішок срібних ґульденів і решту, бо ти добре обікрав його. Це було би розумніше, як тут обріхувати цісарський суд і обкидати гразюкою чесних людей!

— Чесний! Чи тобі самому не смішно, сусідо, коли себе рахуючи до чесних людей? То чесні люди підпалюють власну порожну стодолу, щоби взяти асекурацію за збіжжя будьтоби спалене?

— Хтож то зробив таке?

— Ти питаєш? Ти? А хтож, як не ти?!

— Но, но! Гарний мені свідок, найся преч каже! Скажи мені, сусідо, чому ти не спалив своєї стодоли? Бо вона потрібна твоїм спільникам пачкарям. Вона добрий скриток для них. Ти ховаєш там річи, яких твоя жінка не позволяє тобі брати до хати... Ну?

— Твоя, очевидно позволяє тобі більше. Вона знає, чому. І я знаю!

— Знаєш! Який мені всезнайко! Ти неодно знаєш. Ось хоч би йте, що колись, твоя, тобою зведена і потому тобою підмовлена, в ночи вдушила байструка.

— Хто душив?

— Не ти. Того не скажу, бо знаю, що ти не маєш часу душити діти. В ночи ти мусиш при дорогах чатувати на подорожних, щоби їм... ну, як тим куркам, шах ножем по горлі! Ось, який ти!

— Не плети дурниць. Як би не ти, то я не багато зарізав би тих подорожних. То ти зачав тоді в ночи проти Петра. Чи то не ти заколов Лусканя цілком так, як різник пацюка?

— Заколов?... Кажеш, заколов. Чому не скажеш, що ти держав його. Як би ти не держав, то я не заколов би... Не було би кого колоти. Не розумієш цього? дурню!

— Ось так то оба, Горішний і Долішний переліцитовувалися. Кожний з них силкувався показати, що його противник ще більший злочинець. Повітовий суддя передав їх окружному судови. Саме тоді судили громадського пастуха, обжалованого, що в ночи проти Петра замордував на дорозі і обрабував згіршника Лусканя. Пастух не мав свідків, де був тої ночи. Він боронився, що спав на вигоні, бо було тепло. Найгірше було те, що на його сорочці були сліди людської крови. Боронився, що то його власна кров, що пустилась була з носа. Судді не вірили. Казали, що він лиш так вибріхуєтсья.

Кулявий сернюк, що обох Трампалів загнав до слідчої вязниці, спас невинного пастуха. Його зараз випустили.

Слідство проти Трампалів доповнено. Виявилися ще інші їх гріхи. Зачалося жартом під вікном лісничого, скінчилось двома шибеницями. Обох Трампалів повісили.

(Кінець).

Щодо книжок, які читаєте, то будьте осторожні при їхнім виборі, як при виборі ваших товаришів, з якими пристаєте; бо як перші як і останні матимуть великий вплив на ваші навички і характер. — Текстон Гуд.

НОВИЙ КАПІТАН.

Олаф Гостед стане капітаном нового 35-тисяч-тонового боєвого корабля „Норт Каролайна", як він буде прилучений до воєнної фльоти в липні. Будову корабля викінчується тепер у корабельних доках у Бруклині, Ню Йорк. Цей корабель буде мати 16-цалеві гармати.

НА РІЖНІ ТЕМИ

ЧАС ПОДУМАТИ?

Закликає американський колюмніст Реймонд Клепер американців думати вже тепер про те, який лад треба би запровадити після війни.

Він каже, що думати про це треба тепер, коли Америці грозить небезпека. Як небезпека мине, — каже він, — тоді буде велика покуса нічого не зміняти.

Це правда, що по закінченні війни вирине сильне бажання лишити справи так, як вони були передтим, одначе й думання підчас війни має свої небезпеки: передовсім люди занадто думають воєнними поняттями, головно дивляться за тим, хто з ними, а хто проти них. Тому, хто з ними, признається й те, що й йому ніяк не повинно належатися, а тому, кого вважають за противника, часто не признається й того, що йому повинно належатися по всякому розумінні справедливости.

ЯКІ ЦІЛІ?

Відомий колюмніст, ґенерал Гю Джансон, каже, що в Америці вже скидають всякі маски й щораз ясніше штовхають народ до війни за якусь утопійну ціль, при чому Америка має вдатися в якусь спілку з Англією й понести кошти війни.

Ґенерал Джансон видно не мав би нічого проти того, але під умовиною, як цього хоче американський народ. Одначе, на думку ґенерала, народ ще цього не хоче, бо йому цього ще ніхто виразно й не сказав. Тому він домагається, щоби американський уряд виявив свої загальні воєнні цілі.

Виявити цілі спеціяльно, на його думку, неможливо, бо не можна говорити про те, як буде перетворений світ, поки світа ще не добуто. Стара порада про те, як варити заяця, каже: „Перше, злови заяця".

ЦІЛІ В МИНУЛОМУ

Таке каже ґенерал Джансон, котрий брав участь у першій світовій війні, в котрій властне аліянти проголосили були дуже гарну загальну засаду: зробити світ безпеченим для демократії. Що вийшло потім при практичнім переведенні загальної засади в життя, знають відай усі.

Чи нема небезпеки, що таке може повторитися тепер, коли будеться говорити лише про загальні засади?

ЧОМУ ЛИШЕ ЗАХІДНЯ ПІВКУЛЯ?

У своїй промові на конвенції жидівської запомогової організації Бнай Брит, що відбулася оноді в Шікаґо, говорив віцепрезидент Злучених Держав Волес, що націзм пробує опанувати світ. Він казав, що націстична контроля означає вязнення, понижування, тортури й смерть, і закликав американців, щоб вони держалися проти цих заходів твердо як скала, і не допускали, щоб ці засади запанували на західній (американській) півкулі.

Не знати, чи були жиди, котрі слухали його промови, в неї вдоволені. Чи не спиталися вони себе самих в дусі: а щож має статися зо східною півкулею? Невже там націзм має запанувати?

ЩО ТАКЕ ДЕМОКРАТІЯ?

У своїй промові перед цею жидівською запомоговою організацією віцепрезидент Волес висказав надію, що „конституційна демократія", обійме цілу західню півкулю.

Він подав коротко пояснення, що він розуміє під демократією: просто віру в гідність людини.

У цьому поясненню замітний натиск на віру, себто на приймання чогось не розумом, а іншими сторонами духа, почуттям, інстинктом. Людина звичайно вірить у те, в що вірити вона змалку навчилася.

Чи мало би так бути й з демократією? Якби так було, то дозрілій людині, що змалку не набралася цеї віри в гідність людини, було би відай важко набратися її пізніше. Навіть принявши віру розумом, вона все ще проявляла би своєю поведінкою й своїми почуваннями, що вона „нової віри" глибоко не приймає.

НЕ ТАКА ПРОСТА СПРАВА

У той самий день, коли „Ню Йорк Ворлд-Телеґрем" доносив про промову віцепрезидента Волеса на шікаґовській конвенції орґанізації Бнайт Брит, у тій самій ґазеті Гарі Генсен писав про погляди на демократію, що він їх найшов у книжці відомого американського поета Арчиболда МекЛіша, Генсен замітив, що Мекліш подає зовсім ориґінальну дефініцію демократії:

„Демократія це віра одиниці в свободу ума і духа; його готовість посвятити свої добра й вигоду й зарібки для цього".

Деяку поміч до пояснення для зрозуміння поняття демократії дає. Людина, що не приймає засади свободи духа, не може слушно вважатися демократичною. Але як пізнати, що людина признає засаду свободи духа?

ПО ЯКОМУ ПЛЯНУ?

Хоче МекЛіш, щоби в Америці „збудувати сильніший дім свободи на тій основі (демократії); збудувати в Америці то, про що так багато людей мріяло, а ніколи не бачило — саму демократію — демократію в чині".

Каже в своїм огляді книжки МекЛіша Генсен: „Це відважні слова й вони звучать гарно, як їх підложити під музику, але це слова, яких уживають підбехтувачі юрби. Одинокою забезпекою проти таких людей — спитатися за плян". Очевидно, за плян, як завести таку демократію.

Легко говорити гарні фрази про демократію, та яка вона повинна бути. Зовсім інша справа сказати, як до неї дійти.

ЛЮЗЬНІ СЛОВА

Своїми увагами Генсен хоче сказати, що МекЛіш послуговується залюбки гарними словами, не подаючи, як за ними поступати в житті.

Він наводить ще інші слова, фрази, які МекЛіш уживає таксамо „люзьно". Між іншими того роду словами він вичисляє й „слово „культура". Він каже, що МекЛіш закликає нас боронити культуру, стати опікунами культури.

Увага справді на місці. Мало є слів, що їх вживають так люзьно, як слово „культура". Навіть люди, що спеціяльно про культуру говорять чи пишуть, беруться за роботу, не заясувавши собі докладно, що це таке культура.

Багацько непорозумінь між людьми походить якраз з того, що люди починаючи говорити про якусь справу, не означать докладно, як вони розуміють такі важні слова, або пояснивши їх, потім власних пояснень не держаться. Чи могли би ми договоритися до чогонебудь розумного, колиб в дискусії один з нас під сливкою розумів овоч сливового дерева, а другий той овоч, що росте на гарбузині?

Богдан Романенчук.

КОМПОЗИЦІЯ ТВОРІВ В. СТЕФАНИКА

Що таке — „композиція"? Є це слово латинське й має приблизно те саме значіння, що наше слово — „уклад". „Компонувати" твір, значить укладати собі його в уяві: обмірковувати дієві особи, акцію (дійство), що ті дієві особи мають говорити, робити, як вони мають виглядати, яку вагу мають мати у творі — головну, чи другорядну, яку мають мати вдачу, який характер, коли мають виступати, з ким, як мають відноситися одна до одної і т. п.

Але це ще не все. „Компонуючи", укладаючи твір, письменник мусить обміркувати, щоб усе діялося в свойому часі, щоб усе мало свою причину й наслідок, щоб усе мало свою мету, себто, щоб було потрібне у творі, й нарешті, щоб усе було в згоді між собою (гармонія).

Найголовніше в літературному творі — це дієві особи, або інакше літературні постаті. Коли письменник компонує свій твір, то укладає собі в уяві, кілько тих дієвих осіб — літературних постатів — має бути у творі, що вони мають діяти, чи всі його постаті потрібні для цього, чи того дійства, чи те, що вони діють або говорять, має свою мету, а як має, то яку. А далі, письменник пильнує, щоб усе у творі відбувалося справно, як у якому годиннику. До того він обдумує, як би все повязати в одне ціле, щоб усе трималося купи, щоб усе було можливе в дійсности, або бодай імовірне — бо тільки тоді твір має вартість. Колиб, н. пр., письменник скомпонував твір, де діялисяб неймовірні, а то й неможливі речі, то ясно, що такий твір не мав би вартости. Колиб письменник, н. пр., скомпонував такий твір, де сліпі бачилиб, а каліки бігалиб, то такий твір не мав би ніякого значіння.

Окрім цього, автор пильнує добирати відповідних слів, щоб ними як-найвірніше, як-найдокладніше висловити свою думку, що кожному булаб ясна і зрозуміла.

Дуже важне й те, чи твір, що його письменник компонує, має бути довгий (повість), чи короткий (оповідання, новеля*). Бо в довшому творі автор дозволяє собі широко описувати природу, події, назверхній вигляд дієвих осіб, тощо. В короткому творі цього вже не можна робити. Тут автор мусить ощаджувати час і місце. Те, що в повісти описує на двох сторінках, у новелі мусить сказати одним-двома реченнями, а неразтой кількома словами. Але те, що він висловив одним-двома словами, мусить передати все те, що в повісти міститься на двох сторінках.

Письменник, що хоче показати характер, чи вдачу дієвої особи, може в повісти багато про це розписуватись; у новелі треба це зробити кількома рухами, кількома словами, чи якимсь одним дрібним учинком постаті. Що кращий автор, то краще це зробить, удатніше, виразніше.

*

Якжеж воно з композицією Стефаникових творів?

Всі, що цікавляться Стефаниковими творами, ствердили, що Стефаник великий письменник, що його твори мають дуже велику вартість. В чому ж його великість? Саме — в композиції. Рідко хто компонував свої твори так уміло, як Стефаник. У його творах немає нічого зайвого, ні одного непотрібного слова. Кожне так удатно дібране, так доспособлене, що колиб його не було, то чогось би бракувало.

Звернемо передовсім увагу на літературні постаті Стефаникових творів. Відразу нас вражає, що ті літературні постатті виглядають ніби живі. Ми маємо чисто таке враження, що це живі люди виступають перед нами, тільки, що ми не можемо їх діткнутися. Чи говорять вони що, чи ходять, чи роблять що, все це — дає нам якусь дивну злуду, начеб це були наші добрі знайомі, наші близькі сусіди, з якими день-у-день зустрічаємось, балакаємо, працюємо, а то й лаємось.

Обмірковуючи свої постаті, Стефаник старався їх оживити, отже надав їм прикмет живих людей. Щоб це осягнути, Стефаник мав на це рівні засоби. Один із них — це те, що вчені звуть „активізація" постатей. Це значить, письменник дав своїм постаттям волю говорити й діяти самим і самостійно. А зокрема, дав волю говорити й діяти те, що вони самі хочуть і можуть і вміють. Ми ніде в нього, ні в одному його оповіданні не бачимо, щоб Стефаникові постаті робили, або говорили щось таке, що не було би згідне з їх світом. Стефаникові постаті — це селяни і то селяни з Покутя, отже вони говорять і роблять тільки так, як селяни з Покуття можуть говорити, або робити. Це надає їм природности, дуже наближує до правди, до дійсности, а тим самим оживляє їх.

Читаючи Стефаникові оповідання, ми ніде не зустрічаємо описів назверхнього вигляду тих постатей. Це не значить, що Стефаник ніде ні одним словом не згадує, як виглядає ця, чи та постать. Ні, сям та там він згадує бодай одним-двома словами про їх зверхній вигляд. Алеж це дуже тісно вяжеться з деякими переживаннями постаті, або дає нам якесь найзагальніше уявління про фізичний (тіловий) стан постаті, про її вік, про її матеріяльний стан, тощо. З цього виходить, що зовнічній опис не має у Стефаникових творах самостійного значіння, не є сам для себе мета, а тільки є засобом до іншої мети. Тією іншою метою є душевний стан постаті, її душа. А щоб це показати, для цього непотрібно докладного опису зверхнього вигляду.

Стефаник, як ми вже вище сказали, дає волю своїм постаттям самим діяти. Це на те, щоб постаті могли самі виявити нам свою душу, свої переживання, свій характер, чи вдачу своїми вчинками, поступками, своєю розмовою, одне слово — своїм діянням. А відомо, що тільки тоді найкраще пізнаємо душу постаті, коли вона сама виявляється. Деякі письменники намагаються подати готову вже вдачу, прикмети постаті самі від себе. Алеж це не мусить нас переконати. Нас переконує сама постать своїх діянням.

Це дуже добре тямив Стефаник, укладаючи свої твори. Тимто ми ніде не зустрічаємо в його творах, щоб він сам від себе говорив про ці, чи ті прикмети — чи хиби своїх постатів. Це він залишає своїм постаттям робити, а сам ніби ховається й нераз ні одним словечком не дає про себе знати, хіба, що дає найконечніші пояснення, що без них годі обійтися.

Та для того, щоб постать могла сама виявитись, показати, відкрити свою душу, треба не тільки дати їй свободу рухів і слова, але й треба створити для неї ще й відповідні, пригожі обставини, те, що вчені називають „ситуацією" з-латинська, в якій вона, повертаючись, відкрилаб саме такі свої прикмети, чи хиби, саме такі свої душевні переживання, які були в задумі автора.

Це Стефаник теж дуже добре тямив. Він знав, а радше відчував душу селянина надзвичайно глибоко, здавав собі як-найдокладніше справу, що селянина болить, що йому докучає, що його гризе, що він у таких, чи інших обставинах відчуває, чого він бажає, одне слово — Стефаник збагнув душу селянина до самого дна. Саме тому він умів підібрати для кожної постаті тільки таку „ситуацію", в якій найкраще, найдокладніше могла виявитись уся душа тієї постаті, така прикмета вдачі або характеру, яка була в нього на думці.

Кажемо, що Стефаник дає своїм постаттям свободу рухів і слова, але цього не треба так надто дослівно розуміти. Цеж ясно, що він так уміло кермує всякими вчинками й розмовами постатів, що це він каже їм говорити й робити так, а не інакше. Стефаник розумів душу постаті, відчував її своєю дуже ніжною душею, але й мав великий талант, оте своє глибоке відчування передати читачам як-найвірніше, як-найправдивіше. Цього він досягнув тим, що вмів добирати дуже влучних мистецьких окремих висловів, які виражали нам його думку як мога найкраще. Саме тому велике враження роблять на нас розмови постатів, що вживають простих слів, але надзвичайно глибоких думкою.

*) Новеля, італійське слово—первісно новинка, тепер — коротенький оповідний твір, де велику вагу мають душевні переживання дієвих осіб.

Конвенційні Проекти

[4]

Відділ 51. У. Н. Союзу в Єйстборо, Па., на звичайних зборах, що відбулися дня 16. лютня 1941. року, застановлявся над § 16., котрий говорить про відділи, що не мають відповідного числа членів на вибір делеґата на конвенцію. Тому, що члени в таких відділах теж платять конвенційний фонд, пропонуємо, щоб цей параґраф змінити так, щоб допустити делеґатів таких відділів на кожну другу конвенцію. Подаємо цей проєкт і просимо конвенцію взяти його під розвагу.

Іван Іваник, делеґат.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

СТЕМФОРД, КОНН.

Шевченківське Свято в Стемфордській Школі.

Минулої неділі, 30. березня, мало українське громадянство Стемфорду та дооколичних місцевостей духовий бенкет, що його влаштовувалам молодь українських стемфордських шкіл-гайскулу та каледжу спільно з місцевими установами. Львину частину Шевченківського Свята підготовила шкільна молодь; виконання добірної програми моглоб вдоволити й дуже вимагаючого слухача. То симпатичне стемфордське свято пригадувало добре знані традиційні Шевченківські Вечерки української ґімназійної молоді в старім краю.

Виступи шкільного хору — Заповіт, Бурсацька пісня з XVII. століття та Матюка, Кріпись Україно... представили нам невеличкий, але добре здисциплінований хоровий гурток молоді. Дует студ. Медведя та Атляса відкривали нам гарний голосивий матеріял наших симпатичних хлопців. Інструментальний дует виконаний двома неукраїнськими студентами стемфордської школи робив добре враження. Музичну програму молоді підготовив проф. А. Рудницький.

Подих старокраєвих Шевченківських вечерків вносила сценічна картина. Добре вивчені ролі головних дієвих осіб відіграних студ. Яросевичом та Шарим, натуральна гра без шаржовання, реальні декорації ділали в першу чергу на уяву молодих товаришів, з яких неоден хотів би бути тим козаком у синім жупані чи підростаючим майбутнім поетом Тараса. Картину підготовив проф. Іванчук.

Основно передуману святочну промову виголосив з гарячим чуттям проф. Чубатий, який теж занявся аранжуванням цілого свята. У своїй мові бесідник представив спеціяльну ролю Шевченка в пробудженні українського народу; він вказав, що джерело сили Шевченківського слова та жертви цілого його життя для батьківщини лежало в його глибоко релігійній душі і тим Шевченко був так дуже близьким українським віруючим масам.

З кінцевою точкою хоровою виступив місцевий парохіяльний хор під орудою п. Шавинського, який доповнений молодими силами робить щораз то кращі поступи. Парохіяльний хор виконав удачно збірку народніх та патріотичних пісень.

Свято закінчив український гимн.

В часі перерви проф. Чубатий заохотив зібраних громадян зложити свою лепту на Українські Школи в Стемфорді та тим способом ділом помогти виховати нових носіїв Шевченківської ідеї серед молодого покоління. Збірка дала суму $27.25. По долярови зложили: о. ректор Процько, проф. Микитяк, д-р Чубатий, Фисанич, Марія Сокіл-Рудницька, інж. Ястремський, Кругляк, Фурик, Підгурський Карий, Кочанська, Кульґавець, Митрофіл, Криницький, Курівчак, Михайлишин, Зап. Решта дрібнішими жертвами.

При цій спосібности насуваються деякі рефлекції на тему виховання американсько-української молоді. Показується, що можна нашу молодь не тільки вивчити до культурно-мистецьких виступів, але теж можна викликати в неї запал до українського минулого, до традиції батьків. Шкода тільки, що стемфордська школа не громадить більше української молоді; жаль що теж заможніші та інтеліґентніші батьки, для яких місячна оплата $30 не становить перешкоди, не шлють своїх дітей до установи, яка на американській землі одинока в силі дати їм систематичне українське та ідеалістичне виховання корисне й для народу, з якого вони походять, і для американської батьківщини.

Учасник.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

НА ПОБЕРЕЖУ.—Британські війська приготовляють оборону британського побережа перед наїздом німців. Світлина дає поняття про фортифікації здовж берегів Англії.

БОРИС КАРЛОВ,
котрого називають „чоловіком містерії" за його лякливі ролі в ріжних фільмових і театральних штуках,

Іван Крипякевич.

ПРО ДАВНІ ЗВІРИНЦІ

В багатьох місцевостях України є місцевости з назвою „Звіринець". І так у Галичині є „Звіринець" під Ярославом, біля Ожомлі в яворівському повіті, коло Ваютич у Самбірщині, коло Турки, в Підгірцях; на Холмщині є села „Звіринець" у красноставському повіті й недалеко Замостя; на Поділлі — біля Немирова; під Києвом у Видобичах і під Межигірським манастирем.

Ці назви це свідки, що колись у тих місцях були справжні звіринці, — загороджені ліси, де ховали рідку звірину. Такий звичай був уже у княжі часи: обидва звіринці під Києвом це певно княжі звіринці, таксамо Звіринець під Ярославом. Князі дуже любувалися в ловах на диких звірів. Ось наприклад, Володимир Мономах славився як перший ловець, ходив на дикі коні, на тури, ведмеді. Полював також Ярослав Осмомисл, Данило галицький і інші князі. Радо тримали вони звірину близько своїх дворів, у забезпечених звіринцях. Пізніше звіриною опікувалися ріжні вельможі, що засновували свої звіринці. Звіринець Замойських біля Замостя в XVIII. в. займав чотири милі в обводі, був загороджений високим плотом, а були в ньому олені, лосі, серни, дики. Той звіринець існував іще з кінцем XVIII. в. Німець Гаке 1793. р. за найбільшу особливість його уважав дикі коні, яких ніяк не можна було віздити. Вони були малі, темно-каштановатої масти, з великими очима на малій голові; оґери мали бороди. Ці коні розмножували дуже швидко, тимто частину їх вистріляли, кілька штук вийдістали до львівської цькувальні, де вони дуже відважно ставилися до інших звірят.

Більше знаємо про звіринець у Жовкві. Заснував його польський гетьман Станислав Жолкевський 1606. р., а поширив і побільшив його польський король Ян Собеський. Якийсь подорожник француз, невідомий із імени, 1688. р. записав: „Замковий звіринець величезний і простягається далеко поза місто; половину його творить ліс, на другій половині є сіножаті, куди бігає багато сернів, оленів і ін. Обведений він деревляним парканом". Інший француз Філіп Дюпон 1680. р. пише так: „Є тут парк дуже просторий, де видко багато родів диких звірят, як коні, лосі". Королевичева Марія Собеська, приїхавши до Жовкви 1720. р., оповідає, що оглядала звіринець, якому так дуже чудувалися чужоземці; там король проймав у величавих турецьких шатрах закордонних послів і давав на їх честь бенкети. Там відбувалися й дворські лови.

Опис таких ловів у жовківському звіринці знаходимо у споминах Марії Лещинської 1725. р. Лови відбувалися на пошану королевича Якова Собеського, що приїхав був до Жовкви відвідати брата Константина.

У Звіринці виставили нашвидку з тертиць будинок, високий на два поверхи. Посередині була восьмикутна саля, яку прибрано на бенькет. На на стінах порозвішувано ловецьке приладдя, ріжнородну зброю — шаблі, списи, рушниці, хоругви, бунчуки, кульбаки, шкіри лосів і ведмежі, малювила з ловецькими пригодами; столи й лави були теж понакривані шкірами. Серед відгомону труб, гуку вистрілів, гавкоту собак і окликів стрільців ловецьке товариство заїхало до звіринця. Насамперед подали снідання зі самої майже дичини — на першому місці була зубряча печення й голова дика, їжу підливали угорським вином.

Потім вистрілено з моздіра на знак, що лови починаються. Дванацять стрільців у зелених коротких каптаниках (куртках) з золотими ґальонами вело на припоні гончих собак. Пані з легкими малими рушницями перейшли на ґалерію на поверху будинку, — звідсіль могли вони вигідно й безпечно стріляти на звірину, що мала появитися перед ними. Чоловіки пішли в глиб лісу, звідки було чути крик і гамір нагону. Звірина, налякана криком людей і гавкітнею собак, вибігла з ліса. Ловці то біжуть як навіжені, то засідають й мірять до сернів та оленів. На пошану королевича спроваджено до Жовкви кілька зубрів із далекої Біловезької пущі. Тепер вони погибли під стрілами гостей... Звірини було так багато, що деякі ловці били по сто штук грубого звіря. На лови пішли й деякі пані: гетьманова Потієва власною рукою вбила зубра, пані Денгофова вибігла з мисливської палати, погналася за ведмедем і перебила його ловецьким ножем. Лови покінчилися в пізній вечір.

Жовківський звіринець перестав існувати з кінцем XVIII. ст., коли місто з маґнатських рук перейшло до менчих землевласників. На його місці заведено пасовисько. Тепер памяткою з давніх часів залишилася Звіринецька брама, котрою колись вела дорога до звіринця, висаджена волоськими тополями.

ДЕНЬ МОЛИТВИ.—Ранені члени британської летничої служби підчас богослуження в Дні Молитви в Вестмінстерській Катедрі в Лондоні. На бажання короля Англії всі церкви й секти відсвяткували цей день.

НІМЕЧЧИНА ВИКУПЛЮЄ АМЕРИКАНСЬКІ ШЕРИ

ВІШІ. — Що Німеччина хоче запанувати над цілим промислом Европи, видно по тому, що вона викуплює у ріжних фірмах ті вклади, які пороблені американцями. Ввесь промисл, як видно, хотілаб вона мати у своїй контролі. Це подають урядові французькі звіти.

КОРМ НИНІШНИХ ВОЯКІВ

НЮ ЙОРК. — Дорадниця в справах корму для армії, пані Барбер, влаштувала цікаву демонстрацію. Вона звеліла одягнути одного вояка в старий однострій з революційних часів, а другого в сучасний однострій. Водночас вона дала першому такий обід, який одержували давно вояки, а другому такий, який одержують нині. Вийшло, що нинішний вояцький корм далеко кращий і вповні вистарчальний. Тому добрі мамуні не потребують своїм синам посилати до війська пакунків.

ПАПА ПРО МИР

РИМ. — З нагоди Великодня Папа передасть через радіо Апостольське благословення, при чому згадає про світове замирення. Промова буде передана по цілому світі.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 2. квітня 1941. помер у Вунсокет, Р. Ай., довголітній член Тов. Запорозька Січ, від. 205. У. Н. Союзу,

ІВАН ПАНЬКІВ.

Покійний походив зо села Остриня, повіт Товмач, Східня Галичина.

Похорон відбувся в суботу, 5. Квітня, при участи родини, знайомих і членів Тов. Запорозької Січи.

Тлінні останки відпроваджено до української православної церкви св. Михаїла, а потім на місце вічного спочинку.

Покійний був завжди щирим українцем, працював у громаді, був впродовж кількох років урядником в відділі.

Покійний полишив у смутку дружину Теклю, сина Петра й 2 дочки: Марію й Стефанію.

Земля Йому пером!

І. Кокольський, секр.

ДЛЯ БРИТАНІЇ.—Понад 30 бомбовиків системи Локгід Годсон вижидає на летнищу Флойда Бенета в Ню Йорку на висилку до Англії. Декотрі з них уже розібрані для перевозу. Лекші з цих літаків призначені для операцій в Злучених Державах.

Засохнутий з фарби квач (пензель) можна змякшити: через намочення його на ніч у шклянці теплої води з додатком ложки соди. На другий день належить вимити пензель гарячою водою і милом.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 271. Один проти нетрів.

По хвилині вагання Том знов підняв вгору камінь, щоб на смерть подобивати молодих львинят. Але він знов здержався.

Львинята лежали тихо на земли і виглядали немов невинні діти. Він не міг їх так холоднокровно вбити. Автім вони були небезпечні.

Тепер Томови блиснула думка. Він почав тягнутти тіла львинят назад до печери і там почав довкола них будувати мур.

Від молодих львинят він ось так забезпечився. Але на дворі далі скавуліли дикі звірі, які пригадували йому, що він від них не є безпечний